

רשימות

בפרשת השבוע

פנחס

פרק כ"ו פסוק נ"ט

ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במצרים, ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחותם
רש"י ד"ה אשר ילדה: לידתה במצרים ואין הורתה במצרים, כשנכנסו לתוך החומה ילדתה, והיא השלימה מנין שבעים.

דבר זה צריך ביאור, לשם מה התורה מספרת לנו שספרו גם את התינוקת יוכבד, שנולדה בתוך חומות מצרים? י"ל שאמנם ישנו ענין מיוחד שהגיעו למספר שבעים כשהגיעו למצרים, וכמו שמצינו בעוד מקומות בתורה [בראשית ל"ה י"א ברש"י, מ"ו כ"ז, שמות א' ה', דברים י' כ"ב, וברש"י בחומש דברים ל"ב ח' ד"ה למספר בני ישראל], אך אפשר לומר שהתורה רצתה כאן ללמד אותנו נקודה נוספת, והוא להסביר לנו את חשיבות הספירה של תינוקות קטנה יהודיה שנולדה בין החומות, ואפילו שהיא בחזקת נפל בכל זאת גם היא נכללת במספר שבעים, כמו כל בני ישראל באותה תקופה, והתורה מלמדת אותנו שגם התינוק הקטן ביותר צריך להתחשב בו, וצריך לספור אותו ולהתחשב בו, והסיבה היא כיון שהוא עולם מלא, וכן כיון שיכולים לצאת ממנו גדולי עולם, ואפילו הוא קטן ביותר, בבחינת הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה [נדרים פא.], ובאמת כך היה, שהרי המשך הפסוק הוא שהיא ילדה את משה ואהרן רועי ישראל ומרים אחותם שהיתה נביאה, וזהו ענין גדול, שהתורה מלמדת אותנו להחשיב כל אחד מישראל אפילו הקטן ביותר, כי אין אנו יודעים מי יותר חשוב ומי פחות חשוב, כי אפשר שממנו תצא תורה, ולכן שומה עלינו להחשיב כל אחד מבני ישראל ובכל גיל.

ודע שהרא"ש [בסוף ערבי פסחים סימן מ', ועיין בקרבן נתנאל שם] סובר [בשונה מרש"י] שלא היו שבעים נפש "שכן דרך המקרא כשמגיע המנין לסכום עשירית [עשר] פחות אחת, מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד", כמו אצלינו, וכן בספירת העומר שסופרים מ"ט יום אפילו שבתורה נאמר "תספרו חמישים יום", וכן במלקות שמלקים ל"ט אפילו שנאמר "ארבעים יכנו".

פרק כ"ז פסוק ט"ז

יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה
רש"י: כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיעה שעה שאתבע צרכי, שירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע לטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל.

ראשית צריך להבין מה הקשר בין נחלת בנות צלפחד, לבין בקשת משה למנות מישהו במקומו, עוד צריך להבין שמשמע כאן שמשה רבינו רוצה למנות את בניו במקומו, איך אפשר להבין זאת שמשמע כאילו שיש פה ענין אישית ח"ו? גם צריך לדעת האם בני משה גרשום ואליעזר ראויים למשרה כמו שרצה וביקש משה, כגון איש אשר רוח בו וכולי? ובכלל קשה מה הענין ש"ירשו את גדולתי", וכי איזה כבוד זה, הרי נאמר בחז"ל שבני ישראל טרחנין הם סרבנין הם [רש"י בפסוק י"ט], ולמה רצה זאת משה רבינו לבניו? י"ל שאם מעיינים במקור הדברים במדרש, נראה דברים נוספים שיתרצו את השאלות, וזה לשון המדרש רבה [פרשה כ"א ט"ו] "מה ראה לבקש הדבר הזה [יפקוד ה' אלהי הרוחות...]. אחר סדר נחלות, אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה הרי השעה שאתבע בה את צרכי, אם הבנות יורשות, בדין הוא שירשו בני את כבודי, אמר לו הקב"ה [משלי כ"ז י"ח] נוצר תאנה יאכל פריה, בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים, והוא פורס את המחצלות, הואיל והוא שרתך בכל כוחו, כדאי הוא שישימש את ישראל, שאינו מאבד שכרו... ומה שאמרת [במדבר ל"ו ז'] ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר, הכבוד אינו זז מבית אביך, שאף יהושע שעומד תחתך לפני אלעזר הכהן יעמוד". עד כאן. אם כן רואים כאן על פי הנאמר במדרש זה שלא חיפש ענין אישי כלל וכלל, אלא רצה את כבוד בית אביו ושבטו [וכמו שבנות צלפחד רצו את כבוד בית אבא], ולבסוף קיבל זאת, לא רק שאלעזר הכהן שהוא משבטו ובן אחיו ינהיג, אלא גם יהושע בן נון צריך לשאול את ספיקותיו הגדולים את אלעזר הכהן, שישאל לו באורים ותומים, כמו שהבאנו מהמדרש, ובודאי ידע משה שבניו ראויים הם לכל הדברים שביקש שיהיו במנהיג הבא, כמו איש על העדה אשר יצא לפניהם וכדומה, שהרי לא היה מבקש שבניו יתמנו במקומו, אם הם לא היו ראויים לכך, ובודאי זה ענין גדול להיות ממונה על בניו של מקום אפילו שהם סרבנים וכמו שמובא אצלנו [בפסוק י"ח] קח לך את יהושע, ואומר רש"י [בד"ה קח] - קחנו בדברים, אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום, משמע שהוא זכות ומצוה גדולה.

פרק כ"ט פסוק י"ח

ומנחתם ונסכיהם לפרים

רש"י: פרי החג שבעים הם כנגד שבעים אומות, ומתמעטים והולכים, סימן כליה היא להם, ובימי המקדש היו מגינים עליהם מן היסורין [סוכה נה:].

עוד דרשה מובאת במדרש [מדרש רבה פנחס (כ"א כ"ב) ובמדרש ר' תנחומא פנחס (ט"ז) על הפסוק - ביום השמיני עצרת] "זהו שאמר הכתוב [תהילים ק"ט ד'] תחת אהבתי ישטונני ואני תפילה, אתה מוצא בחג ישראל מקריבין לפניך שבעים פרים על שבעים אומות, אמרו ישראל רבון העולמים הרי אנו מקריבין עליהם שבעים פרים והיו צריכין לאהוב אותנו והם תחת אהבתי ישטונני, לפיכך אמר להם הקב"ה עכשיו הקריבו על עצמכם, ביום השמיני עצרת תהיה לכם".

צריך להבין מה המטרה של הקרבת שבעים הפרים [שהם כנגד אומות העולם], הרי ממה נפשך, אם אנו מקריבים לטובתן של האומות, וכמו שכתוב במדרש שהיו צריכים לאהוב אותנו שזהו לטובתן, אם כן צריך להבין למה מקריבים פחות כל יום בשביל שמתמעטים והולכים [וכמו שמובא אצלנו ברש"י, פסוק ל"ה], ואם אנו מקריבים לרעתן שיתמעטו, אם כן מובן הסיבה שהגויים שונאים אותנו, כי אנו מקריבים שיתמעטו, ואם כן מה טענתם של ישראל על הגויים, שהגויים היו צריכים לאהוב אותנו? [ועיין גם בבראשית פרק ט"ו פסוק י' ברש"י ד"ה ואת הציפור]. וראיתי מפרשים המסבירים שבאמת אנו אוהבים אותם ומתפללים להצלחתם, אך אנו מקריבים בכל יום פחות, כי אנו מתפללים שכוחות הרע שבהם יתמעטו וילכו. עוד יש לומר באופן דומה, שאנו מתפללים להצלחתם של האומות, אך הם צריכים להתמעט בכמות, כדי שלא ירגישו יותר מידי גדולים וחזקים, ולבסוף זה יופנה נגד עם ישראל, וכמו שנמשלו עם ישראל לכבשה בין שבעים זאבים שלבסוף טורפים אותה. עוד אפשר לומר, ששאלה זאת היא הספק של המן הרשע, בדברי תלונתו לאחשורוש על עם ישראל שדתיים שונות מכל עם, המובאת בתרגום שני על מגילת אסתר וז"ל "ואנחנו לא נדע אם מקללים אותנו או מברכים אותנו, וקורין אותו חג הסוכות". מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com